



OBRAZ MĘŻCZYŹN W FILMACH PORNOGRAFICZNYCH WYPRODUKOWANYCH OD 2018 ROKU (SZKIC ZAGADNIENIA NA PODSTAWIE PIĘTNASTU WYBRANYCH MATERIAŁÓW)

The depiction of men in contemporary pornographic movies

Summary

This article describes how men are presented in pornographic materials available on one of the most popular thematic websites – Pornhub.com. The article contains a disambiguation of the term 'pornography', and discusses the reach of the pornographic market, as well as the audience and specifics of Pornhub. The main part contains an empirical study of fifteen movie productions divided into three categories: heterosexual, homosexual, and for women. The article presents both the physical description of what is happening in the film and the analysis of the gender roles of the depicted characters. All selected films were made in 2018 or later. Pornography research is an extremely broad field, which is looked into by many professions: sexologists, film experts, sociologists, psychologists and even feminist activists. Some findings were recalled at work, but this is only an outline of the matter.

Keywords: masculinity image, pornography imaging, gender roles, sexology, stereotypes

Wprowadzenie

Cytując Briana McNaira: „Seks jest najważniejszą rzeczą na świecie”¹. Choć brzmi to radykalnie, nie można ignorować tego, że obrazy i opisy miłości leżą u podstaw ludzkiej

¹ B. McNair, *Seks, demokratyzacja pożądania i media, czyli kultura obnażania*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2004, s. 8.

kultury. Także religie afirmują seksualność. Wyznawcy religii możeszowych, którzy, choć erotycznie są raczej powściągliwi, powinni kojarzyć wers: „Miodem najświeższym ociekają wargi twe, oblubienico, miód i mleko pod twoim językiem, a zapach twoich szat jak woń Libanu”². Niemal każdy w historii wytwór działalności ludzkiej przyczynił się do utrwalania erotycznych treści – od pierwszych barwników, przez pismo, po zaawansowane współczesne technologie. Najsakrajniejszą formą materiałów o zabarwieniu seksualnym jest pornografia.

Jakiegokolwiek jej badania zawsze niosą wiele problemów. Pierwszy, najważniejszy, to pytanie o istotę. Odpowiedź jest z pozoru banalna – parafrazując: czym jest porno, każdy widzi³.

Definicja dostępna w internetowej encyklopedii PWN nie pozostawia raczej wątpliwości: „pornografia [gr. *pórnē* ‘nierządnicza’, *gráphō* ‘piszę’] to pisma, druki, filmy, wizerunki i in. przedmioty wykonywane i rozpowszechniane w celu wywołania u odbiorców podniecenia seksualnego”⁴. Niestety niejasności pojawiają się już w rozwinięciu, które wyjaśnia, czym pornografia nie jest – dziełem sztuki ani jego reprodukcją⁵.

Rodzi to, po pierwsze, konieczność dalszego określenia terminu „dzieło sztuki” i po drugie, przepuszczenia każdego wytworu kultury, który może być pornografią, przez dwa filtry: jego celowości i znamion artystycznych.

Badanie etymologiczne również nie rozwiązuje zaistniałego problemu. Cytując wiceprezesa Polskiego Towarzystwa Medycyny Seksualnej Andrzeja Depkę: „obiektywna kategoria, której desygnatem jest nazwa pornografia – pisanie o nierządnicach, nie istnieje”⁶. Pojęcie oznacza odzwierciedlenie ludzkiej seksualności z wykorzystaniem dostępnych form graficznych i przestrzennych⁷. Takie wyjaśnienie, oczywiście całkowicie prawidłowe, nie rozwiązuje jednego z głównych problemów – rozróżnienia pornografii od erotyki, przez co w żadnym stopniu nie zawęża materiału badawczego.

Sprawę może ułatwić potoczny podział pornografii na „twardą” – dosłownie przedstawiającą genitalia i akt seksualny oraz „miękką” – znajdującą się na pograniczu erotyki. Niestety znów narzuca się niejasność. O ile o „twardych” produkcjach pornograficznych da się powiedzieć „Wiem, co to jest, kiedy to widzę”, o tyle zbudowanie ostatecznej definicji pojęcia wydaje się niemożliwe. Wszystko, co mieści się w obrębie filmów „miękkich”, będzie sprawiało trudności w klasyfikacji. Granice występowania zjawiska w tym wypadku właściwie nie istnieją. Jak zauważa filmoznawca Arkadiusz Lewicki: „powstały dziesiątki, jeżeli nie setki, definicji pornografii”⁸. Autor dzieli je na trzy kategorie: pierwsza zakłada naturalistyczne odwzorowanie seksu, mające na celu wywołanie podniecenia u odbiorcy. Druga mieści w sobie pejoratywne określenia, zarzuca pornografii obscenicność i niezgodność z normami obyczajowymi. Z kolei trzecia kategoria definicji jest tworzona przez środowiska feministyczne i skupia się nie tylko na jawnie seksualnych treściach, lecz także na podrzędnej roli kobiet w produkcjach. Wszystkie te próby zdefiniowania pornografii łączy arbitralność, wiele zmiennych, takich jak uwarunkowania geograficzne, obyczajowe czy prywatne preferencje⁹. Można by wręcz powiedzieć, że pornografia leży w oku patrzącego.

² *Biblia Tysiąclecia*, PnP 4, 11.

³ W oryginale: „Koń, jaki jest, każdy widzi” – B. Chmielowski, *Nowe Ateny*, t. 1, Lwów 1745, s. 475. Jest to także odwołanie do słów amerykańskiego sędziego Pottera Stewarta, który podczas rozprawy poproszony o zdefiniowanie pornografii powiedział: „Wiem, co to jest, kiedy to widzę”.

⁴ *Pornografia*, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/pornografia;3960608.html> (dostęp: 1.02.2020).

⁵ *Ibidem*.

⁶ E. Wanat, A. Depko, *Chuć, czyli normalne rozmowy o perwersyjnym seksie*, Warszawa 2012, s. 249.

⁷ *Ibidem*, s. 250.

⁸ A. Lewicki, *Kilka uwag na temat pornografii*, <http://www.e-znaczenia> (dostęp: 1.02.2020).

⁹ *Ibidem*.

Nie można jednak zostawić tej kwestii całkowicie nierozwiązanej. Na potrzeby artykułu posłużono się ujednoznacznieniem proponowanym przez Andrzeja Depkę – ze względu na zawartość merytoryczną wyróżnia on materiały w pełni zorientowane seksualnie, czyli takie, w których seks jest jedynym tematem dzieła, oraz materiały kontekstowo zorientowane seksualnie – tu współzycie jest elementem osi narracyjnej. Dodatkowo można też mówić o treściach zorientowanych genitalnie i erotycznie – kładących nacisk na techniki seksualne bądź strefę emocjonalną¹⁰. Patrząc przez ten pryzmat, materiał badawczy będzie obejmował treści całkowicie zorientowane seksualnie, przeważnie o orientacji genitalnej.

Założenia i obszar badawczy

Punktem wyjścia analiz było założenie o marginalizacji mężczyzn w badanych produkcjach. Badania prowadzono w kwietniu i maju 2020 roku i skupiają się one na profesjonalnych, krótkometrażowych filmach pornograficznych powstałych w 2018 roku lub później. Źródłem produkcji jest serwis Pornhub.com, z dwóch powodów: po pierwsze, rynek pornograficzny działa głównie w internecie, a ze wszystkich dostępnych stron ta jest jedną z najpopularniejszych; po drugie – serwis ten najczęściej udostępnia swoje statystyki oglądalności, co jest ułatwieniem w badaniach. Materiał wybrano z różnych kategorii: najpopularniejsze produkcje hetero-, homoseksualne oraz te wyodrębnione jako filmy dla kobiet. Powodem takiego podziału było założenie, że powstałe obrazy męskości będą do pewnego stopnia różnorodne. Za potencjalnym zróżnicowaniem przemawia też mnogość sprzeczności pojawiających się w pornografii. Z jednej strony zarzuca jej się rasizm, seksizm, uprzedmiotowienie bohaterów i napędzanie nierealnych oczekiwań wobec partnerów seksualnych. Z drugiej – badacze wskazują na emancypacyjny i edukacyjny potencjał¹¹.

Zasięg treści pornograficznych może być dla ich odbiorców niewyobrażalny. Amerykański rynek pornografii w 1972 roku był wart około 10 mln dolarów – w 1996 roku już 800 razy więcej. Szacuje się, że w internecie istnieje około 400 milionów stron zawierających pornografię¹². Wśród internautów powstała 34 i 35 zasada: „Jeśli coś istnieje, ktoś już zrobił z tego porno. A jeśli nie – wkrótce to się stanie”¹³. Głównymi odbiorcami są mężczyźni, być może ze względu na to, że mocniej niż kobiety reagują oni na bodźce wzrokowe nieskojarzone ze wspomnieniami¹⁴. Według statystyk serwisu z 2018 roku kobiety stanowiły średnio 29% odbiorców na całym świecie¹⁵. Nie jest to mały odsetek, zwłaszcza zważywszy na istnienie obyczajowego tabu, jakim często objęte jest oglądanie pornografii przez kobiety. Jednak dysproporcja pod tym względem jest znacząca. Z tego wynika jedno z założeń pracy: to mężczyźni są głównymi odbiorcami filmów pornograficznych, do nich dopasowana jest większość produkcji.

¹⁰ E. Wanat, A. Depko, *op. cit.*, s. 255–256.

¹¹ S. Mowlabocus, R. Wood, *Introduction: audiences and consumers of porn*, „Porn Studies” 7.08. 2015, s. 118–122. Wszystkie cytaty w artykule, jeśli nie zaznaczono inaczej, przeł. – G.B.

¹² A. Lewicki, *Kilka uwag...*

¹³ J. Nowak, *Reguły internetu: aksjologia sieciowych kultur popularnych*, Lublin 2014, s. 10.

¹⁴ M. Wiśłocka, *Sztuka kochania*, Warszawa 2016, s. 81.

¹⁵ 2018 Year in review, <https://pornhub.com> (dostęp: 1.02.2020).

PornHub powstał 25 maja 2007 roku¹⁶ i początkowo zawierał produkcje wyłącznie amatorskie, udostępniane na zasadzie UGC¹⁷. Strona należy do Mansef Inc and Interhub. Rocznie serwis notuje ponad 42 mld wyświetleń, co daje dziennie około 115 mln odwiedzin, trwających średnio 10 min 28 s¹⁸. Ponadto witryna nieustannie się rozrasta, oferując użytkownikom dostęp do nowych treści – w 2019 roku przesłano 6,83 mln filmów. Według wyliczeń udostępnianych wraz ze statystykami przez platformę obejrzenie ich wszystkich zajęłoby prawie 170 lat¹⁹.

Analiza zebranego materiału

Spośród produkcji spełniających wymagania wybrano po pięć filmów z każdej kategorii, które dobrze oddawały ogólne trendy (zgodnie z udostępnianymi przez serwis statystykami popularności). Zebrany materiał poddano badaniom ilościowym i jakościowym. Analiza dotyczyła takich elementów, jak: czas obecności mężczyzn w mocnych punktach kadru, ruch kamery, zestawienie długości nieerotycznych zbliżeń na twarz z bliskimi ujęciami genitalnymi (sprawdzaną w tym wypadku teżą była dominacja kadrów dehumanizujących aktorów nad tymi, które przedstawiałyby ich cechy indywidualne), kolorystyka i otoczenie bohaterów, odgrywane przez nich role genderowe, a kiedy to było możliwe – relacje i dialogi między postaciami. Wyjście poza hermeneutyczne opisy ma znaczenie dla badań pornografii. Według filmoznawców takich jak Arkadiusz Lewicki czy Agnieszka Ogonowska dzieło zawsze funkcjonuje w szerszym kontekście i tak też powinno być traktowane²⁰.

Warto wspomnieć, że kategoria w serwisie nazwana „dla kobiet” nie zawiera odrębnych materiałów. Na stronie widnieje wyjaśnienie, co właściwie może znaleźć potencjalna odbiorczyni, definiujące jednocześnie samą kategorię:

Pornografia dla kobiet przybiera różne formy i nie ma jednego gatunku, który w pełni by ją zdefiniował. Właśnie dlatego skompilowaliśmy wszystkie filmy porno, które są najczęściej oglądane i lubiane przez prawdziwe kobiety. Porno przyjazne kobietom to nie jeden wzór dla wszystkich – tutaj znajdziesz wszystko, od opartej na fabule, namiętnej pornografii softcore po hardcorowe gangbangi. Co je łączy? Prawdziwe kobiety faktycznie je lubią²¹.

W wypadku wybranych materiałów istnieje jeszcze jedna cecha wspólna – mają one najbardziej rozbudowaną fabułę. W trakcie badań okazało się, że ze względu na rozbudowany kontekst sytuacyjny kategoria „dla kobiet” daje najwięcej możliwości badań występujących

¹⁶ B. Wallace, *The Explosion of Free Porn Online*, 28.01.2011, <https://nymag.com/news/features/70985/> (dostęp: 9.06.2020).

¹⁷ Ang. *user-generated content* – treści wytwarzane przez użytkowników, w przeciwieństwie do treści tworzonych przez zawodowych producentów.

¹⁸ 2019 Year in review, <https://pornhub.com> (dostęp: 23.05.2020).

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ A. Lewicki, *Seks i Dziesiąta Muza. Erotyzm, relacje intymne i wzorce genderowe w kinie przedkoleksyjnym (1894–1934)*, Wrocław 2011, s. 13.

²¹ *Porn for Women – Female Friendly Sex Videos*, <https://pornhub.com> (dostęp: 29.05.2020): „Porn for women takes many forms, and there’s no single genre that fully defines ‘porn for her’. That’s why we’ve compiled all of the porn videos that are most-watched and most-favorited by real women. Female-friendly porn isn’t one-size-fits-all – here, you’ll find everything from story-driven, passionate softcore porn to hard-core gangbangs. The one thing they all have in common? Real women actually prefer them”.

w pornografii ról genderowych. Wybrane tu pięć filmów to jedyny analizowany zestaw, który nie skraca do granic możliwości schematu ludzkich zachowań seksualnych, stworzonego przez Lewickiego na podstawie pracy *Zachowania intymne* Desmond Morrisa:

1. oko–ciało,
2. oko–oko,
3. głos–głos,
4. ręka–ręka,
5. ramię–bark,
6. ramię–talía,
7. usta–usta,
8. ręka–głowa,
9. ręka–ciało,
10. usta–piersi,
11. ręka–genitalia,
12. genitalia – genitalia²².

Na etapie badań empirycznych potwierdziła się teza o różnorodności obrazów męskości w zależności od wybranej kategorii.

Produkcje heteroseksualne

Pierwszy problem badawczy, jaki się pojawił przy analizie dostępnych kategorii, to skrajna marginalizacja mężczyzn na tym etapie prezentacji. Widać bowiem kobiety posegregowane według narodowości, wieku, koloru włosów czy relacji rodzinnych. O mężczyznach najczęściej nie wiadomo nic.

Kolejnym problemem jest ograniczona obecność bohaterów w materiale. Aktorzy w mocnych punktach kadru pojawiają się średnio przez 5 min 7 s filmu (to mniej niż połowa czasu: wybrane filmy trwają średnio 12 min 37 s). Zazwyczaj zajmują przy tym jedną trzecią miejsca – reszta jest poświęcona aktorce. Jeszcze gorzej wypada pokazywanie męskiej twarzy w bliskim planie. W badanych filmach taka sytuacja zdarza się raz – przez 32 s.

Można odnieść wrażenie, że twarz nie jest ważna. Nawet plan pełny często jest tak kadrowany, by nie było widać głowy mężczyzny. Doskonale natomiast wyeksponowane są genitalia, które w każdym przykładzie filmowano z bliska przez średnio 3 min.

Rola mężczyzn w produkcjach heteroseksualnych jest marginalizowana. Właśnie taka sytuacja dotyczy bohatera filmu japońskiej wytwórni Javhub JAV: *Pornstar Ichika Aimi massaged then fu**ked* (2019). W produkcji trwającej ponad 12 min aktora widzimy przez 3,5 min. Jego jedyną rolą jest oblewanie olejkiem, masowanie i seks z dominującą w kadrze kobietą.

Nieobecność i podrzędność mężczyzn są zrozumięciem – stanowią oni dwie trzecie wszystkich odbiorców i w większości są zainteresowani kobiecym ciałem. Najwyraźniej świadczy o tym fakt, że jedną z najczęściej wyszukiwanych kategorii jest żeńska pornografia homoseksualna²³. Niestety można przez to odnieść wrażenie, że jeśli aktorzy pojawiają się w produkcji, sprowadzają się do roli „operatora członka”. Wskazane dzieło japońskiej wytwórni to dobra egzemplifikacja paradoksu pornografii – marginalizacja aktywnej, a często i dominującej strony aktu seksualnego.

²² A. Lewicki, *Seks i Dziesiąta Muza...*, s. 380.

²³ 2018 Year in review...

Czasem producentom udaje się świadomie wykorzystać taki stan rzeczy. Studio Net Video Girls wypuściło materiał, w którym aktor pojawiał się rzadziej niż w poprzednim – przez niecałe dwie minuty. Natomiast bliskie ujęcia genitalne występują równie 174 s. Wydawałoby się, że w filmie nie ma zbyt wiele materiału badawczego. A jednak *Fitness Model Teen comes in to get a Modeling Job Leaves with a Sore P**sy* (2020) zostało nakręcone w sposób rzadko stosowany w profesjonalnych wytwórniach – bohater jest „schowany” przez zastosowanie kamery subiektywnej. Aktor odgrywa rolę fotografa prowadzącego sesję nastoletniej modelki. Z punktu widzenia pornografii ukierunkowanej na kobiece ciało taka sztuczka ma dwie zalety. Po pierwsze – subiektywna kamera ułatwia odbiorcy utożsamienie się z bohaterem. Po drugie – nic nie odciąga uwagi od głównej bohaterki. Fotograf od początku ma wyraźną przewagę nad modelką. To ona do niego przychodzi, prosząc o pracę, i od początku usiłuje go oczarować. Mężczyzna, który brzmi, jakby był znudzony sytuacją, zaprasza ją do sypialni. Nie musi zdobywać bohaterki – wykorzystuje swoją uprzywilejowaną pozycję, którą widać zarówno podczas rozmowy, jak i w trakcie brutalnego seksu, gdy poddusza całkowicie podporządkowaną kobietę.

Kolejnym przykładem jest *Stuck It in and Now My Step Mom Wants More* (2018) od wytwórni Moms Teach Sex. Bohater to postawny, krótko obcięty pasierb podglądający własną macochę, przebierającą się w sypialni. Zaczyna skradać się do kobiety, a lekko przygarbiona postawa upodabnia go niemal do polującego drapieżnika. Łapie ją za pośladki, wyciąga członka i penetruje nim bohaterkę. Ta reaguje zadowoleniem, gdyż myśli, że to jej mąż. Gdy po mniej więcej minucie odwraca się i widzi, że jest inaczej, zaskoczona i wściekła odpycha mężczyznę, jednocześnie go wyzywając. W następnej scenie widzimy bohatera z księżką i w okularach. Przychodzi do niego macocha, siada obok, zdejmuje bieliznę i zachęca, by ją dotknął. Ten robi to dosyć nieudolnie, na co kobieta reaguje śmiechem, prowokując go tym samym do brutalnego seksu.

Ciekawe jest, ile norm etycznych udało się twórcom złamać w niecałe dziewięć minut. Podglądanie nieświadomej tego osoby. Seks bez zgody, z kobietą będącą w związku i to z ojcem bohatera. Zainteresowanie wzbudza też kreacja mężczyzny – to typowy zdobywca, brutalny, pozbawiony finezji.

Podobna stereotypizacja, choć na innym poziomie, zachodzi w *Night out* (2020) od Blacked Raw – wytwórni specjalizującej się w filmach z czarnoskórymi aktorami. W pierwszych scenach widzimy główną bohaterkę – blondynkę w czerwonej sukni i jasnych szpilkach – spacerującą nocą po mieście. Kobieta rozmawia przez telefon ze swoim chłopakiem. Gdy okazuje się, że ten nie przyjedzie, dzwoni do kochanka. Chwilę później jest u niego pod drzwiami. Otwiera jej czarnoskóry, postawny mężczyzna, któremu od razu rzuca się w ramiona.

Kolor skóry aktorów porno nie jest bez znaczenia. Popularnością cieszą się śniadzi Hiszpanie i dobrze zbudowani przedstawiciele rasy czarnej – wpływ mają na to głęboko zakorzenione stereotypy i fantazje dotyczące sprawności seksualnej, ale i „dzikości” osób o ciemniejszej karnacji²⁴. Choć może to brzmieć nieszkodliwie, seksualizacja na tle rasowym jest problemem. Już w czasach średniowiecznych wśród Europejczyków krążyły historie o lubieżnych, pozbawionych duszy mieszkańcach Afryki²⁵. Współcześnie sprowadzanie imigrantów każdego pochodzenia do roli „erotycznych maszyn” jest przejawem ksenofobii i próby wyalienowania obcych²⁶. James i Polina Mackayowie z kolei wskazują na nierówne

²⁴ T. Snyder, *Droga do niewolności*, przeł. B. Pietrzyk, Kraków 2019, s. 386.

²⁵ K. Janicki, *Diabeł jako Murzyn. Średniowieczne korzenie rasizmu*, 22.03.2008, <https://histmag.org/Diabeł-jako-Murzyn.-Sredniowieczne-korzenie-rasizmu-1734> (dostęp: 30.05.2020).

²⁶ T. Snyder, *op. cit.*, s. 386.

ukazywanie w pornografii par mieszanych rasowo, będące postkolonialnym przedłużeniem przeświadczenia o wyższości białego człowieka²⁷.

Ostatni przykład ukazuje prawdziwego drapieżnika. Mężczyzna w *Redhead Ex-School Teacher Infamous Sex Tape* (2019) od *Exploited College Girls* jest przykładem samca alfa z krwi i kości. Kamera „przyłapuje” go ze znacznie młodszą od siebie kobietą, którą namiętnie całuje, przyciskając jednocześnie do ściany. Pikanterii dodaje fakt, że znajdują się wśród innych ludzi, przed wejściem do ogromnej hali. Wraz z rozwojem akcji otacza ich coraz więcej widzów. Nikt nie zwraca im uwagi na obsceniczne i łamiące wszelkie normy zachowanie (aktorze w spektakularnym uniesieniu nogi nie przeszkadza krótka spódniczka i widać, że nie nosi bielizny). Zbierający się tłum reaguje entuzjazmem. A nawet gdyby miało być inaczej, wygląd głównego bohatera skutecznie zniechęca do jakiegokolwiek krytyki – potężna muskultura, łysa głowa i twarde rysy twarzy nadają mu groźnego, nieznoszącego sprzeciwu wyglądu.

Wśród wybranych filmów heteroseksualnych jest to jedyna produkcja, w której tak znacząca jest kreacja mężczyzny. Dlatego na 14 min 14 s akcji aktor w mocnych punktach kadru widnieje przez równe 10 min. Ponadto tylko w tym przypadku pojawia się twarz bohatera w bliskim planie – element, który na potrzeby niniejszej pracy został potraktowany jako wyznacznik istotności emocji postaci w fabule. Chociaż skrajnie stereotypowy i jednowymiarowy, jest to najmocniej zarysowany bohater wybranych filmów. Wydaje się wręcz definiować to, co pornografia uznaje za męskość – siłę, stanowczość i dominację. W tej kreacji nie ma żadnego wyłomu. Jako jedyny wyrwał się ze skrajnej marginalizacji dotyczącej aktorów produkcji pornograficznych. Nie jest tylko „narzędziem” czy „dodatkiem” uzupełniającym obraz kobiety. Wręcz przeciwnie. To jego działania determinują rozwój akcji, a nawet pracę kamery.

Produkcje homoseksualne

Spśród wybranych filmów najkrótszy trwa nieco ponad dwie minuty, najdłuższy – prawie dwadzieścia dwie. Średni czas badanych produkcji w tej kategorii to 9 min 44 s. Mimo sporej rozpiętości czasowej i różnic w konstrukcji (jeden z nich jest niemal nie do odróżnienia od nagrań amatorskich) zawartość jest podobna. Przykłady ułożono od najkrótszego do najdłuższego. W każdym tytule zachowano oryginalną pisownię, stosując jedynie cenzurę w kwestii wulgaryzmów. Pominęto analizę czasu poświęconego na ekranie mężczyznom – w każdym wypadku to 100%.

Produkcja *Straight teen getting penetrated for the first time... you can tell* (2020) stworzona przez studio Gemini Men trwa 2 min 18 s. W związku z tym w produkcji nie ma wyraźnego wprowadzenia i zakończenia. Aktor – młody, szczupły blondyn – jest w pozycji półleżącej na fotelu przykrytym kocem. Mężczyzna o bardzo delikatnej urodzie; od pierwszych sekund filmu jest nagi. Na sutkach ma zapięte klamerki. Drugim aktorem prawdopodobnie jest znacznie starszy mężczyzna. Można się tego domyślać po dłoniach – tylko one są widoczne w kadrze. Penetruje on młodszego za pomocą dildo. Nie rozmawiają, film ogranicza się do typowych dla pornografii jęków i półśłówek. Większość jest nakręcona statyczną kamerą, pojawiają się przebitki na członek (15 s) i twarz chłopaka (3 s). Główny bohater jest dobrze oświetlony, reszta pokoju tonie w półcieniu. Na dalszym planie widać stolik, a na nim inne zabawki erotyczne.

²⁷ J. Mackay, P. Mackay, *NDNGirls and Pocahotties: Native American and First Nations representation in settler colonial pornography and erotica*, „Porn Studies” 30.01.2020, s. 6–13.

Jest to sytuacja, w której większość istotnych dla odbiorcy informacji zawarto w tytule filmu. W tym wypadku dotyczy to pierwszej penetracji bohatera i jego heteroseksualizmu. Oczywiście są to elementy całkowicie nieweryfikowalne na podstawie nagrania. To bardzo dziwna gra z odbiorcą – z jednej strony producent stawia na maksymalny naturalizm, z drugiej – tworzy sytuacje tak przerysowane, że wręcz niewiarygodne. Czy też, jak w tym przykładzie, jedynie sygnalizuje, stawiając na wyobraźnię widzów.

Trochę dłuższy jest film wytwórni Bring Me A Boy: *Jock Matthew Sommers Fu**ked by Daddy After BJ* (2020), równo 7 min, z czego 1 min 51 s to ujęcia genitaliów aktorów, a 40 s poświęcono na śledzenie ich mimiki. Tu z kolei bohaterowie na początku są ubrani w casualowe koszulki i dżinsy. Na ekranie widać młodego blondyna i znacznie starszego bruneta. Nie rozmawiają z sobą, producent poświęcił jednak czas na grę wstępną bohaterów. Widać też pracę kamery i montażowe przeskoki w czasie. Niemal analogicznie dzieje się w innym analizowanym filmie tej samej wytwórni: *Young Jock Jacob Dolce Blown and Fu**ked by StepDaddy* (2020). Mamy tutaj ten sam czas produkcji i układ bohaterów. Nowym elementem, który pojawia się na ekranie, są długie białe skarpety, pozostające na stopach aktorów w trakcie stosunku. Tutaj pada też niechlubny rekord – ani jednego niezwiązanego z czynnościami seksualnymi zbliżenia na twarz. Owe przykłady łączy znaczna różnica wieku partnerów – motyw pojawiający się również w produkcjach heteroseksualnych. Jednak o ile w nich aktywna może być każda ze stron, o tyle w wypadku par jedнопłciowych układ jest stały. Młodszy aktor zawsze jest bardziej pasywny – odwrócenie ról raczej nie występuje.

Justin Matthews Breaks in New Bedroom (2020) od NextDoorRaw jest już bardzo zaawansowaną produkcją. Konstrukcyjnie zawiera nawet więcej elementów niż dwukrotnie dłuższy, następny przykład. Tutaj w 10 min i 26 s materiału producent zmieścił intro studyjne, rozmowę bohaterów i zarys akcji. Film przedstawia dwóch młodych blondwłosych mężczyzn. Nie znamy ich relacji, ale na pewno nie są obcymi dla siebie ludźmi. W poprzednich przykładach nie było żadnej możliwości, żeby to stwierdzić. Bohaterowie spotykają się w dużym, nowoczesnym urządzonej mieszkaniu jednego z nich. Właściciel oprowadza po nim swojego gościa. Zwiedzanie kończy się w położonej na piętrze sypialni. Praca kamery jest na wysokim poziomie. Pojawiają się różne perspektywy filmowania, jazdy, operator konsekwentnie trzyma się planów. W przeciwieństwie do poprzednich przykładów nagranie jest poprawnie wykadrowane – bohaterowie i istotne elementy są zawsze w mocnych punktach. Montaż jest nietypowy – zostały zastosowane wydłużone przejścia przez przenikanie jednej sceny w drugą. Nadaje to całości nieco fantazyjnego, wręcz onirycznego klimatu.

Brak istotnych różnic w wyglądzie aktorów wydaje się zaplanowanym zabiegiem estetycznym – są oni niemal bliźniaczko do siebie podobni. Role przez nich odgrywane też są właściwie równorzędne. Mimo że przez całą produkcję jeden z nich pozostaje aktywny, nie widać żadnej znaczącej dysproporcji w stopniu zaangażowania. Relacja nie nosi znamion dominacji czy uległości, a „uwaga” kamery została rozdzielona mniej więcej po równo. To jedyna taka sytuacja w analizowanych przykładach w tej kategorii.

Ostatni, najdłuższy, przykład trwa równo 21 min 36 s. *Follandome al ganador de los Porn Awards* (2020) jest jedyną produkcją hiszpańską, choć aktorzy, jak we wszystkich wskazanych filmach, porozumiewają się po angielsku. Nie wyróżniają się też akcentem. *Follandome...* zasługuje na szczególną uwagę ze względu na metapornograficzność materiału. O ile zdecydowana większość produkcji sili się na „nierealny realizm”, o tyle ta wydaje się wręcz autoironiczna. W pierwszych sekundach widać bowiem młodego mężczyznę wracającego właśnie z rozdania nagród dla najlepszych aktorów filmów porno. Bohaterowie są w zbliżonym wieku, jednak różnica między nimi jest widoczna gołym okiem. Zdobywca statuetek ma typowo hiszpańską urodę i perfekcyjną, rozbudowaną muskulaturę. Siedzący obok niego młody mężczyzna jest zdecydowanie drobniejszy, a jego skóra, w porównaniu

z Hiszpanem, wydaje się wręcz biała. Rysuje się więc symboliczna, ale też realna, fizyczna przewaga jednego nad drugim. Poza różnicą w karnacji i budowie producent serwuje odbiorcom znacznie subtelniejszą, a jednak zauważalną od pierwszych sekund formę dominacji i uległości. Wyraża się ona przez podziw. Drobniejszy chłopak jest wpatrzony jak w obrazek w swojego partnera, wydaje się niemal spiąć każde słowo z jego ust.

Mężczyźni uprawiają seks w samochodzie jadącym przez pustynię. Mimo trudnych warunków realizacyjnych praca kamery jest na najwyższym poziomie. W tej ograniczonej przestrzeni operator wykorzystuje niską i wysoką perspektywę, występują ujęcia nakręcone zarówno z przedniego fotela, jak i tuż przy bohaterach. W końcowych scenach widać grę światła wpadającego przez okna, które podkreśla sylwetki obu aktorów. Montaż jest przezroczysty i niezwykle płynny. W poprzednich przykładach, zwłaszcza pierwszych trzech, zdarzały się błędy montażowe lub monotony schemat: dominujący plan pełny, w którym cięcia są przykryte detalami.

We wszystkich tych przykładach stosunek ekspozycji określonych części ciała jest dosyć podobny. Dla przypomnienia: uśredniony czas produkcji to 9 min 44 s. Prawie 2 min z tego poświęcone są na zbliżenia na genitalia, to ponad jedna piąta całego filmu. Natomiast nieerotyczne zbliżenia i detale twarzy zajmują jedynie 17 s średniego czasu – mniej więcej sześć razy mniej niż ujęć członka.

Z takiego zestawienia wyłania się od razu kilka cech charakterystycznych. Po pierwsze – bardzo wyraźny stosunek dominacji i uległości, tylko jeden film się z tej relacji wyłamał. Po drugie – częsty motyw znacznej różnicy wieku, za którym idzie jasno określony podział ról. Po trzecie – rysuje się nam wręcz archetypiczne pojmowanie kolorów²⁸: bohater o jaśniejszej karnacji jest delikatny i uległy, natomiast ten o ciemniejszej pełni funkcję osoby dominującej, tej, która „bierze”. I po czwarte – wspomniane zbliżenia na twarz niemal całkowicie dotyczą pasywnych aktorów, na których zresztą w większości skupia się kamera. Występuje tu więc analogiczna sytuacja do produkcji heteroseksualnych – strona penetrująca, o ile nie jest idealnie zbudowana – nie ma większego znaczenia.

Produkcje dla kobiet

Średnia długość wybranych przykładów jest o minutę krótsza niż w kategorii heteroseksualnej, a czas ekspozycji męskich genitaliów w bliskim planie – identyczny. Istnieje natomiast różnica w czasie męskiej obecności na ekranie. W wypadku czterech filmów jest to ponad trzy czwarte produkcji. Ostatni z nich jest o tyle wyjątkowy, że zasługuje na odrębną analizę.

*Petite French Blonde Angel Emily gives a Big D**k Blowjob* (2020) wytwórni Dane Jones zaczyna się od długiego ujęcia aktora leżącego na kanapie u terapeutki. Nie dość, że jest on jednym z najdłuższych wypowiadających się bohaterów, to jego monolog dotyczy sfery, która stereotypowo leży tak daleko od obszaru zainteresowań pornografii jak tylko możliwe – męskich uczuć. Pacjent ma zamknięte oczy i opowiada o swoich lękach i emocjonalnych problemach. Gdy dostaje polecenie przeniesienia się pamięcią do czasów dzieciństwa i znalezienia w nim jakiegoś szczęśliwego wspomnienia, zaczyna bezwiednie głąskać się po

²⁸ K. Jurek, *Znaczenie symboliczne i funkcje koloru w kulturze*, „Kultura – Media – Teologia” 2011, nr 6, s. 71–72.

kroczu. Po chwili wyciąga zwiedzionego członka i zaczyna się masturbować, czym wzbudza zainteresowanie terapeutki.

Przedstawiony mężczyzna wydaje się najbardziej wrażliwy ze wszystkich. Jego słowa i ubiór wyraźnie kreują go na intelektualistę. Ma na sobie ciemne eleganckie spodnie i golf, nosi okulary. Zdaje się dominować na ekranie – znika z kadru jedynie na 40 s całego filmu. Jakby na dowiedzenie emocjonalnego charakteru postaci w filmie znajduje się najwięcej ujęć podkreślających mimikę aktora – równe 50 s. Taki wynik nie pojawia się nawet w dłuższych, homoseksualnych materiałach.

Inaczej sytuacja rysuje się w *Anjelica a Goddess of Lust in Amazing F**k Scene in Ibiza! WOW!* (2020) od *Wow Girls*. Choć nie ma tu głębszych emocji i szczerych rozmów (nie pojawia się też żadne zbliżenie na twarz bohatera), mężczyzna jest całkowicie podporządkowany. Leży płasko na ziemi, biernie poddając się działaniom zainteresowanej nim kobiety. Podnosi się dopiero w dziesiątej minucie filmu (całość trwa niecałe 14 min). Wcześniej cały czas aktywna pozostaje aktorka. Poza wyraźną różnicą w działaniu trudno określić jakieś elementy, które wyznaczałyby dominację jednej lub drugiej strony. Oboje są młodzi, wydają się w zbliżonym wieku. Mają podobną karnację i jasną oprawę twarzy. Na podstawie zarysowanej akcji nie można niczego powiedzieć o wykonywanej przez nich pracy albo statusie społecznym. W ogóle nie ma cech wyróżniających, umożliwiających zbudowanie równej relacji między bohaterami, która nie byłaby podszycia wyraźną fizyczną bądź mentalną przewagą.

Z kolei bohater filmu *She's always Fantasized about having Sex with a Stranger* (2020), wyprodukowanego przez Vixen, jest jedynym romantycznym kochankiem w badanych materiałach. Przywodzi na myśl „nowy” wzorzec męskości, opisany w książce *Seks i Dziesiąta Muza. Erotyzm, relacje intymne i wzorce genderowe w kinie przedkodeksowym (1894–1934)* Arkadiusza Lewickiego. Bohater jest przystojny, zadbany, pełen czaru²⁹. Wbrew tytułowi wydaje się utrzymywać relację z bohaterką, choć oczywiście nie da się określić na żadnej podstawie, ile właściwie czasu się znają. Oboje piękni i młodzi, widzimy ich, gdy przechadzają się plażą, trzymając się za ręce. Przez całe 12 min produkcji często patrzą sobie w oczy, uśmiechają się do siebie i randkują, co w pornografii jest czymś niespotykanym. Właściwie tylko mocne genitalne ukierunkowanie scen seksualnych sprawia, że materiał nie zalicza się jeszcze do erotyki.

Te dwa przykłady łączy piękna sceneria. Coś, co w większości analizowanych materiałów było kwestią raczej marginalną, tutaj zostało starannie wybrane i zainscenizowane. Piękna plaża, elegancka restauracja, malowniczy krajobraz – to wszystko jest przyjemnym dodatkiem, a chwilami wygląda tak spektakularnie, że wręcz odciąga uwagę odbiorcy od bohaterów.

Na szczególną uwagę i osobne omówienie zasługuje film *Sexy Latina Wife Bella F**ks Big Cock for Husband* (2020). To, co w produkcjach homoseksualnych było przeszkodą zaciemniającą obraz, w wypadku dzieła od HotwifeXXX jest cenną egzemplifikacją zjawiska *cuckold*. W tym przykładzie występuje jednocześnie obraz zdradzanego męża i kochanka jego żony. Nie jest to zdrada typowa – gdyby tak było, w realiach pornografii w ogóle nie istniałaby możliwość poznania wszystkich bohaterów. Mąż tu nie dość, że wie o wszystkim, to obserwuje parę z boku i czerpie z tego wyraźną satysfakcję. Wiemy o tym, ponieważ co jakiś czas kamera pokazuje jego twarz w zbliżeniu. Ponadto cała akcja jest filmowana z wcięciem jego ramienia. Poza tym raczej nie pojawia się na ekranie. Wygląda młodo. Ma delikatne rysy twarzy i jasne, zaczesane do tyłu włosy. Jest ubrany w elegancki jasnoniebieski garnitur. Tworzy wyraźny kontrast do kochanka swojej żony – starszego bruneta z kilkudniowym zarostem, na którego ostrej twarzy widać upływ czasu. Gdy wchodzi do pokoju, ma na sobie czarne spodnie i golf w tym samym kolorze. W omawianym przypadku obraz męża i kochan-

²⁹ A. Lewicki, *Seks i Dziesiąta Muza...*, s. 329.

ka jest więc odwrotny do opisanego przez Lewickiego³⁰ – zazwyczaj w kinematografii to małżonek jest starszy i mniej atrakcyjny.

Po raz kolejny barwy wyznaczają relacje między bohaterami. Postać męża jest „najjaśniejsza” z całej trójki – może on jedynie biernie się przyglądać, jak jego żona uprawia seks z obcym mężczyzną. Z kolei kochanek zarówno wyglądem, jak i swoim zachowaniem przynosi do myśli dominującego zdobywcę.

Ostatni z omawianych materiałów trwa 7 min i dotyczy wizyty u mechanika. *Teen F**ks the Mechanic for Discount* (2019) od *Roadside* nakręcony jest subiektywną kamerą, przeplataną z przytwierdzoną pod sufitem „kamerą zakładową”. Tytułowa nastolatka woła głównego bohatera, który leży pod naprawianym właśnie autem. Dziewczyna pyta o jej własny samochód, pozostawiony wcześniej. Jak się okazuje, koszt naprawy znacznie przewyższa jej możliwości finansowe, więc zdesperowana dziewczyna zgadza się na seks w ramach zapłaty. Jest to wykorzystanie przez fachowca jego przewagi materialnej – bohaterka nie wydaje się zainteresowana mężczyzną w najmniejszym stopniu. Wybrana technika kręcenia sprawia, że nie można powiedzieć zbyt wiele o jego wyglądzie – wiadomo jedynie, że nosi robocze ubrania. To wszystko sprawia, że poruszony przykład jest klasyczną stereotypową kreacją mężczyzny w pornografii. Bohater wykonuje fizyczną pracę, kojarzoną najczęściej z mężczyznami. Dominuje kobietę na różnych płaszczyznach, nie tylko erotycznej – jest starszy i majątniejszy. Jednocześnie w pracy kamery został całkowicie zmarginalizowany – sylwetka pojawia się przez 1 min 48 s. Twarzy nie widzimy ani razu.

Podsumowanie i dalsze kierunki badań

Obrazy męskości w produkcjach przedstawiających pary płciowo są różnorodne. Najczęściej aktorzy wyraźnie dominują swoje partnerki. W materiałach sporadycznie pojawia się męska uległość czy też relacje partnerskie między obiema stronami. Bohaterowie są przedstawicielami różnych zawodów: na ekranie pojawili się masażysta, fotograf i mechanik samochodowy. Mogą być w każdym wieku i mieć różny typ urody, przy czym przeważnie większą skłonność do dominacji widać u starszych aktorów o ciemniejszych typach karnacji i ubioru. Wszystkich łączy umięśniona sylwetka i ponadprzeciętny rozmiar członka, a najwięksi mężczyźni grają typowych samców alfa. Z relacji z kobietami można wyczytać różne role przedstawionych postaci: pojawiła się sylwetka zdradzanego męża, drapieżnego amanta i romantycznego kochanka, a także wrażliwego mężczyzny. Jednak zdecydowanie przeważa kreacja zdobywcy czy wręcz łowcy.

Homoseksualna pornografia jest znacznie bardziej jednorodna. Wiek, sylwetka i kolorystyka aktorów wyraźnie determinują odgrywane przez nich role. Zdarzają się relacje równorzędne, w badanych przykładach nie wystąpiło natomiast żadne przełamanie występujących schematów. Ponadto zbliżenia genitaliów bohaterów widać na ekranie średnio pięć razy dłużej niż ich twarze.

W każdej kategorii istnieje zjawisko marginalizacji strony dominującej przez pracę kamery, która zdaje się faworyzować uległych bohaterów. Dla filmów heteroseksualnych, wybieranych głównie przez mężczyzn, oznacza to, że aktorzy często są wręcz wypchnięci poza kadr. Produkcje wybierane przez panie są w tym temacie bardziej liberalne, a praca kamery – zrównoważona.

³⁰ *Ibidem*, s. 359.

Takie cechy mogą wynikać po części z popytu odbiorców, po części z pokutujących w społeczeństwie wzorców patriarchalnych, przy czym jedna przyczyna nie wyklucza drugiej. Nie bez znaczenia jest sposób konsumpcji. Według badań prowadzonych w 2012 roku na niemieckich studentach mężczyźni oglądają pornografię regularniej niż kobiety, a w ponad 70% ich jedynym celem jest masturbacja (dla porównania – czysto autoerotyczny odbiór filmów pornograficznych deklaruje około 25% kobiet)³¹. Różnica w budowaniu napięcia erotycznego i odbiorze seksualnych bodźców wzrokowych przez konsumentów różnych płci³² również wymusza odmienną konstrukcję materiałów.

Oczywiście pojawiają się produkcje stojące w kontrze, ale tendencją filmów pornograficznych wypuszczanych przez profesjonalne wytwórnie jest skrajna stereotypizacja, marginalizacja i odpersonalizowanie męskich bohaterów.

Przeprowadzone badania to jedynie zarys i mogą wyznaczać kierunek kolejnych prób określenia wizerunku męskości w pornografii. Każdy poruszony aspekt mógłby zostać pogłębiony i omówiony na podstawie większej liczby przykładów. Także rozpiętość czasowa analizowanego materiału jest stosunkowo niewielka – dobrym pomysłem byłoby dotarcie do produkcji sprzed kilkunastu lat i prześledzenie ewolucji przekazu. Ponadto badania w ogóle nie poruszyły zagadnienia pornografii amatorskiej, tworzonej przez użytkowników, będącej olbrzymią częścią dostępnych w sieci materiałów.

Bibliografia

Biblia Tysiąclecia, Kraków 1965.

Böhm M., Franz P., Dekker A., Matthiesen S., *Desire and dilemma – gender differences in German students' consumption of pornography*, „Porn Studies” 13.12.2014.

Janicki K., *Diabeł jako Murzyn. Średniowieczne korzenie rasizmu*, 22.03.2008, <https://histmag.org/Diabeł-jako-Murzyn.-Sredniowieczne-korzenie-rasizmu-1734> (dostęp: 30.05.2020).

Jurek K., *Znaczenie symboliczne i funkcje koloru w kulturze*, „Kultura – Media – Teologia” 2011, nr 6.

Lewicki A., *Kilka uwag na temat pornografii*, <http://www.e-znaczenia> (dostęp: 1.02.2020).

Lewicki A., *Seks i Dziesiąta Muza. Erotyzm, relacje intymne i wzorce genderowe w kinie przedkodeksowym (1894–1934)*, Wrocław 2011.

Mackay J., Mackay P., *NDNGirls and Pocahotties: Native American and First Nations representation in settler colonial pornography and erotica*, „Porn Studies” 30.01.2020.

MacNair B., *Seks, demokratyzacja pożądania i media, czyli kultura obnażania*, przeł. E. Klekot, Warszawa 2004.

Mowlabocus S., Wood R., *Introduction: audiences and consumers of porn*, „Porn Studies” 7.08.2015.

Nowak J., *Reguły internetu: aksjologia sieciowych kultur popularnych*, Lublin 2014.

Snyder T., *Droga do niewolności*, Kraków 2019.

Wallace B., *The Explosion of Free Porn Online*, 28.01.2011, <https://nymag.com/news/features/70985/> (dostęp: 9.06.2020).

Wanat E., Depko A., *Chuć, czyli normalne rozmowy o perwersyjnym seksie*, Warszawa 2012.

West C., *Pornography and Censorship*, <https://plato.stanford.edu> (dostęp: 20.02.2020).

Wisłocka M., *Sztuka kochania*, Warszawa 2016.

³¹ M. Böhm et al., *Desire and dilemma – gender differences in German students' consumption of pornography*, „Porn Studies” 13.12.2014, s. 76–92.

³² M. Wisłocka, *op. cit.*, s. 81.

Netografia

2018 Year in review, <https://pornhub.com> (dostęp: 1.02.2020).
2019 Year in review, <https://pornhub.com> (dostęp: 23.05.2020).
<https://encyklopedia.pwn.pl/> (dostęp: 23.05.2020).

Filmografia

Podmiotu

Blacked Raw, *Night out* (2020).
Bring Me A Boy, *Jock Matthew Sommers F**ked by Daddy After BJ* (2020).
Bring Me A Boy, *Young Jock Jacob Dolce Blown And F**ked by StepDaddy* (2020).
Dane Jones, *Petite French Blonde Angel Emily gives a Big D**k Blowjob* (2020).
Exploited College Girls, *Redhead Ex-School Teacher Infamous Sex Tape* (2019).
Gemini Men, *Straight teen getting penetrated for the first time... you can tell* (2020).
HotwifeXXX, *Sexy Latina Wife Bella F**ks Big Cock for Husband* (2020).
Javhub JAV, *Pornstar Ichika Aimi massaged then f**ked* (2019).
Moms Teach Sex, *Stuck It in and Now My Step Mom Wants More* (2018).
Net Video Girls, *Fitness Model Teen comes in to get a Modeling Job Leaves with a Sore P**sy* (2020).
NextDoorRaw, *Justin Matthews Breaks in New Bedroom* (2020).
Roadside, *Teen F**ks the Mechanic for Discount* (2019).
Takedown, *Follandome al ganador de los Porn Awards* (2020).
Vixen, *She's always Fantasized about having Sex with a Stranger* (2020).
Wow Girls, *Anjelica a Goddess of Lust in Amazing F**k Scene in Ibiza! WOW!* (2020).

Przedmiotu

Bauer J., *Hot Girls Wanted* (2015).